

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	2Cdo/5/2020
Identifikačné číslo spisu:	3118206519
Dátum vydania rozhodnutia:	28.02.2020
Meno a priezvisko:	JUDr. Viera Petříková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2020:3118206519.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v o veci starostlivosti súdu o maloletú L. F., nar. D., zastúpenú Úradom práce sociálnych vecí a rodiny Trenčín, pracovisko Ilava, dieťa rodičov: matky A. F., bývajúcej v N., zastúpenej Mgr. Petrou Hrubovou, advokátkou, so sídlom v Ilave, Mierové námestie 93 a otca Y. F., bývajúceho v F., zastúpeného JUDr. Alenou Virdzekovou, advokátkou, so sídlom v Púchove, F. Urbánka 804, o zmenu úpravy práv a povinností k maloletému dieťaťu, vedenej na Okresnom súde Považská Bystrica pod sp. zn. 3P/49/2018, o dovolaní matky proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne z 18. júna 2019 sp. zn. 19CoP/18/2019, takto

rozhodol:

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Trenčíne z 18. júna 2019 sp. zn. 19CoP/18/2019 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Matka sa podaným návrhom na Okresnom súde Považská Bystrica (ďalej ako „súd prvej inštancie“) domáhala zverenia maloletej L. F. do svojej osobnej starostlivosti, určenia výživného vo výške 150 eur mesačne a úpravy styku otca s maloletou každý párny týždeň v mesiaci od piatka od 17:00 hod. do nedele do 17:00 hod.

2. Súd prvej inštancie rozsudkom z 29. januára 2019 č. k. 3P/49/2018-191 vo výroku I. návrh matky zamietol, v o výroku II. uložil rodičom výchovné opatrenie spočívajúce v povinnosti podrobiť sa psychologickému poradenstvu a absolvovať 10 konzultácií s o psychológom v intervaloch podľa jeho určenia, a to na referáte poradensko- psychologických služieb Úradu práce sociálnych vecí a rodiny Trenčín, pracovisko Ilava, za účelom zlepšenia vzájomnej komunikácie medzi rodičmi ohľadom výchovy a starostlivosti o maloletú L. F. a vo výroku III. rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania. Súd prvej inštancie svoje rozhodnutie na základe vykonaného dokazovania odôvodnil tým, že v konaní skúmal, či striedavá starostlivosť ako forma starostlivosti o maloletú, je vhodná pre maloletú L., a teda či nedošlo k podstatnej zmene pomerov na strane maloletej L.. Dôvodil, že zo správ referátu poradensko-psychologických služieb (ďalej ako „RPPS“) Úradu práce sociálnych vecí a rodiny (ďalej ako „ÚPSVaR“), ktoré boli vypracované na základe konzultácií s rodičmi a dieťaťom

tak v rozvodovom konaní, ako aj v tomto konaní, dospel k záveru, že ak má niekto za situácie, že dieťa je zverené do striedavej osobnej starostlivosti nejaký problém, tak sú to výlučne rodičia, prípadne jeden z rodičov, pretože dieťa skutočnosť, že je zverené do striedavej osobnej starostlivosti ako problém nevníma. Dieťaťu je u oboch rodičov dobre, lekársku starostlivosť má zabezpečenú, keďže k lekárovi sa nakoniec dostaví. Čo sa týka návrhu matky na vykonanie znaleckého dokazovania znalcom z odboru klinická psychológia detí, súd prvej inštancie uviedol, že v konaní bolo dostatočným spôsobom zistené, že striedavá starostlivosť dieťaťu prospieva a dieťa je za takéhoto stavu spokojné, preto rozhodol, že znalecké dokazovanie nevykoná. Vzhľadom na uvedené súd prvej inštancie dospel k záveru, že k podstatnej zmene pomerov nedošlo, pretože stav, aký je na strane rodičov i maloletej sa nezmenil, preto návrh matky zamietol.

3. Proti uvedenému rozhodnutiu súdu prvej inštancie podala matka maloletej odvolanie. Krajský súd v Trenčíne (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 18. júna 2019 sp. zn. 19CoP/18/2019 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku, ktorým bol návrh matky zamietnutý a rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov odvolacieho konania. Odvolací súd dôvodil, že podstatným argumentom matky maloletej bolo, že súd prvej inštancie nenariadil znalecké dokazovanie znalcom z odboru klinická psychológia detí. K uvedenému uviedol, že znalecký posudok nemá medzi dôkazmi privilegované postavenie, podľa § 187 CSP je znalecký posudok len jedným z dôkazných prostriedkov. Súd nie je oprávnený posudzovať skutočnosti, na ktoré je potrebné odborné znalosti, preto je v takýchto prípadoch povinný vyžiadať si stanovisko odborníka, pričom toto stanovisko nemusí mať vždy formu znaleckého posudku. Uviedol, že súd prvej inštancie mal v konaní k dispozícii viacero odborných vyjadrení, správy od pediatrov maloletej, internú správu RPPS, či správy z obce, materskej školy, či záznamami kolízneho opatrovníka. Vzhľadom na uvedené odvolací súd konštatoval, že súd prvej inštancie vykonal dôkazy, ktoré boli potrebné na zistenie rozhodujúcich skutočností, na základe vykonaného dokazovania dospel k správnym skutkovým zisteniam a vec aj správne právne posúdil, v zmysle čoho rozsudok v napadnutej časti potvrdil.

4. Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu podala matka maloletej (ďalej ako „dovolateľka“) dovolanie, ktoré odôvodnila poukazom na § 421 CSP z dôvodu, že súd vec nesprávne právne posúdil. Uviedla, že súd namiesto toho, aby do konania pribral znalca z odboru detský klinický psychológ, ktorý by jednoznačne preskúmal, či je pre zdravý vývin dieťaťa vhodná striedavá starostlivosť, tak si osvojil závery správy RPPS z 25. januára 2019. Konštatovala, že znalecký posudok v danej veci by bol nadmieru potrebný, pretože listinné dôkazy ani výpoveď kolízneho opatrovníka nedávali jednoznačnú odpoveď, či striedavá starostlivosť je dieťaťu na prospech. Dovolateľka tak uviedla, že závery tak súdu prvej inštancie ako aj odvolacieho súdu boli predčasné, pretože nezabezpečili znalecké dokazovanie z odboru klinickej psychológie ohľadom vhodnosti striedavej osobnej starostlivosti. Záverom navrhla, aby dovolací súd rozhodnutie odvolacieho súdu a súdu prvej inštancie zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

5. K predmetnému dovolaniu sa vyjadrila právna zástupkyňa otca maloletej. Uviedla, že dovolanie dovolateľky je zmatečné, pretože v dovolaní uvádza svoje vnútorné subjektívne pocity, názory a postrehy, pričom sa absolútne nevenuje právnej stránke, na ktorej podklade dovolanie podáva. Konštatovala, že dovolateľka nevymedzila dovolací dôvod spôsobom vyplývajúcim z § 431 až § 435 CSP.

6. Otec maloletej k dovolaniu uviedol, že sa nestotožňuje s návrhom zo strany matky a pribratie znalca z odboru detský klinický psychológ, pretože matka svojimi spôsobmi aj za pomoci rôznych špecialistov sa snaží dosiahnuť svoj cieľ a to zverenie maloletej do svojej osobnej starostlivosti, ktorú by však napĺňala stará mama maloletej L., ako tomu bolo aj doteraz.

7. K dovolaniu sa vyjadril aj ÚPSVáR. Konštatoval, že rodičia maloletej sa od 7. marca 2019 zúčastňujú konzultácií so psychológom na RPPS s tým, že zo záverečnej správy vyplýva, že výchovné opatrenie splnilo svoj účel, pričom maloletá L. nebola doposiaľ do spolupráce na žiadosť matky zapojená. Ďalej uviedol, že matka maloletej sa návrhom domáha, aby bol zmenený rozsudok Okresného súdu Považská

Bystrica zo 7. septembra 2017 č. k. 9P/8/2017-58. Termín pojednávania je na tomto súde stanovený na 3. februára 2020. Vzhľadom na to odporúča, aby dovolací súd dovolanie matky odmietol.

8. Podľa § 2 ods. 1 CMP na konania podľa tohto zákona sa použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku (zákon č. 160/2015 Z.z., ďalej len „CSP“), ak tento zákon neustanovuje inak.

9. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie, ktoré má predpísané náležitosti (§ 428 CSP), podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), dospel k záveru, že napadnuté rozhodnutie je potrebné zrušiť.

10. V zmysle § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

10.1. V zmysle § 421 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

11. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP). Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

12. V danom prípade dovolací súd prioritne posudzoval prípustnosť dovolania, t. j. či boli splnené podmienky stanovené zákonom pre vecné prejednanie dovolania.

13. Odborná spisba rozdeľuje podmienky prípustnosti dovolania na objektívne: a/ prípustný predmet, b/ lehota na podanie dovolania, c/ náležitosti dovolania a na subjektívne, t. j. osoba oprávnená podať dovolanie (Ficová a kol. Občianske procesné právo, Druhé aktualizované a doplnené vydanie, Bratislava, Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK, 2008, str. 344).

13.1. V Civilnom sporovom poriadku sú jednotlivé podmienky prípustnosti dovolania upravené nasledovne: v ustanoveniach § 420 až § 423 je upravený prípustný predmet, v ustanovení § 427 je stanovená lehota na podanie dovolania, v ustanovení § 428 sú stanovené náležitosti dovolania a v ustanovení § 424 až § 426 sú upravené osoby, ktoré sú oprávnené podať dovolanie.

14. Každé podanie (vrátane dovolania) posudzuje aj dovolací súd podľa jeho obsahu (§ 124 CSP) a v súlade s článkom 11 ods. 1 až 3 CSP. Pri takomto posudzovaní dovolania je zrejماً námietka dovolateľky, v zmysle ktorej v dovolaní síce poukázala na § 421 CSP, ktorý smeruje k nesprávne právne posúdeniu veci, avšak v rámci ktorej uviedla, že súd namiesto toho, aby do konania pribral znalca z odboru detský klinický psychológ, ktorý by jednoznačne preskúmal, či je pre zdravý vývin dieťaťa vhodná striedavá osobná starostlivosť, tak si osvojil závery správy RPPS z 25. januára 2019. Konštatovala, že znalecký posudok v danej veci by bol nadmieru potrebný, pretože listinné dôkazy ani výpoveď kolízneho opatrovníka nedávali jednoznačnú odpoveď, či striedavá starostlivosť je dieťaťu na prospech. Z uvedeného má dovolací súd za to, že dovolateľka namieta porušenie práva na spravodlivý proces podľa § 420 písm. f) CSP.

15. Teda ako je uvedené v bode 13., dovolateľka v danom prípade vyvodzuje prípustnosť a dôvodnosť svojho dovolania z § 420 písm. f) CSP.

16. Podľa § 420 písm. f) CSP, dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

17. Najvyšší súd vo svojich rozhodnutiach opakovane uviedol, že z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (por. sp. zn. 3 Cdo 41/2017, 3 Cdo 214/2017, 8 Cdo 5/2017, 8 Cdo 73/2017). So zreteľom na to pristúpil aj v danom prípade k posúdeniu opodstatnenosti argumentácie dovolateľky, že procesne nesprávnym postupom súdov bolo zasiahnuté do jej práva na spravodlivý proces.

18. Podľa konštantnej judikatúry najvyššieho súdu nie je dôvodom zakladajúcim prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP paušálne tvrdenie o nedostatočne zistenom skutkovom stave, nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu (por. sp. zn. 3 Cdo 26/2017, 4 Cdo 56/2017, 5 Cdo 90/2017, 8 Cdo 187/2017). Súlad tohto právneho názoru s Ústavou Slovenskej republiky posudzoval Ústavný súd SR napríklad v uznesení sp. zn. II. ÚS 465/2017, nedospel však k záveru o jeho ústavnej neudržateľnosti. Na druhej strane Ústavný súd Slovenskej republiky vo svojich rozhodnutiach tiež vyslovil názor, že nevykonanie navrhovaného dôkazu, ktorý by mohol mať vplyv na posúdenie skutkového stavu, ktorý z doteraz vykonaných dôkazov nemožno bezpečne ustáliť, možno kvalifikovať ako porušenie práva na spravodlivé súdne konanie v zmysle čl. 46 ods. 1 Ústavy SR (III. ÚS 332/09). Zasadám spravodlivého procesu v zmysle čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane základných ľudských práv a slobôd totiž zodpovedá požiadavka, aby súdmi urobené skutkové zistenia a prijaté právne závery boli riadne (dostatočne) a zrozumiteľne (logicky) odôvodnené. V práve na spravodlivý proces je obsiahnutá aj ďalšia ústavná zásada (čl. 47 ods. 3 Ústavy SR a čl. 6 CSP), s to „rovnosť zbraní“ v civilnom konaní, ktorá všeobecne zahŕňa tiež rovnosť bremien, ktoré sú na strany sporu kladené a ktoré nesmie byť neprimerané (IV. ÚS 468/2018). Z práva na spravodlivý súdny proces vyplýva aj podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva povinnosť súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a návrhmi na vykonanie dôkazov strán s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie (Kraska c. Švajčiarsko z 29.4.1993, II. ÚS 410/06).

19. Dovolaťka vo svojom dovolaní namietala vadu konania, ktorá spočívala v tom, že tak súd prvej inštancie ako aj odvolací súd odmietli vykonať ňou navrhovaný dôkaz.

20. Podľa § 206 CSP ak je potrebné posudzovať skutočnosti, na ktoré treba odborné znalosti, súd na návrh vyžiada odborné vyjadrenie od odborne spôsobilej osoby.

21. Podľa § 207 ods. 1 CSP ak rozhodnutie závisí od posúdenia skutočností, na ktoré treba vedecké poznatky, a pre zložitosť posudzovaných otázok nepostačuje postup podľa § 206, súd na návrh nariadi znalecké dokazovanie a ustanoví znalca. Ak súd ustanovil viacerých znalcov, môžu vypracovať spoločný posudok.

22. Podľa § 207 ods. 2 CSP v písomnom znaleckom posudku znalec odpovie na položené otázky; nevyjadruje sa k právnemu posúdeniu veci.

23. Podľa § 207 ods. 3 CSP návrh na nariadenie znaleckého dokazovania znaleckým ústavom je prípustný len v obzvlášť závažných prípadoch vyžadujúcich si osobitné vedecké posúdenie, alebo ak závery znalcov sú v zrejmom rozpore.

24. Dovolaťka súd uvádza, že v zmysle vyššie uvedených ustanovení, je potrebné pripustiť taký výklad, že odborné vyjadrenie si súd vyžiada v prípade, ak posudzované odborné otázky nie sú zložité. V prípade, že bude mať za to, že pre zložitosť posudzovaných odborných otázok nepostačuje odborné vyjadrenie, ustanoví znalca alebo znalecký ústav, aby vo veci vypracoval znalecký posudok.

25. Z obsahu spisu vyplýva, že dovolateľka sa už od začiatku konania domáhala zverenia maloletej L. do svojej osobnej starostlivosti, pričom ako jeden z dôkazov navrhovala znalecké dokazovanie na preukázanie toho, že striedavá starostlivosť maloletej L. neprospieva, resp. či striedavá osobná starostlivosť je pre maloletú vhodná. Súd prvej inštancie síce vykonal v danom prípade dokazovanie prostredníctvom správ RPPS, materskej školy, pediatra maloletej či výsluchom strán, čo dovolací súd akcentuje, pričom pri posúdení najlepšieho záujmu maloletej sa oprel o správu RPPS z 25. januára 2019

a jej záverov, čo dovolací súd taktiež nespochybňuje. Avšak dovolací súd má zároveň za to, že posudzovanie najlepšieho záujmu maloletého dieťaťa v súvislosti s jeho zverením či už do striedavej osobnej starostlivosti rodičov alebo do osobnej starostlivosti matky alebo otca, súd musí vyhodnocovať a zdôvodniť nielen mechanicky a formálne s ohľadom na okolnosti spočívajúce v danom prípade v absencii nielen „technických“ podmienok na výchovu, starostlivosť a všestranný vývoj maloletého (bytové predpoklady, dochádzka do škôlky alebo na voľnočasové aktivity, lekárska starostlivosť a pod.), ale aj vzhľadom na emocionálne (či už pozitívne alebo negatívne) väzby maloletého ku každému z rodičov. Objektívnym explicitne stanoveným zákonným kritériom pre rozhodnutie vo veci maloletého je tak záujem maloletého dieťaťa, čo korešponduje s podstatou a účelom základného práva maloletého dieťaťa na rodičovskú výchovu a starostlivosť a tomuto právu zodpovedajúcemu základnému právu obidvoch rodičov na starostlivosť a výchovu o svoje dieťa. V zmysle uvedeného dovolací súd konštatuje, že takéto vyhodnotenie záujmu dieťaťa si vyžaduje určitú odbornú zložitosť posúdenia jeho najlepšieho záujmu, pričom dovolací súd má za to, že takéto posúdenie nemožno docieľiť, resp. vyhodnotiť len zo správy RPPS. V zmysle uvedeného dovolací súd konštatuje, že v súčasnosti sa takmer ani jedno rozhodnutie súdu vo veci výkonu práv a povinností maloletého dieťaťa (okrem prípadov, a k s o striedavou starostlivosťou súhlasia obaja rodičia) nezaobíde bez dokazovania prostredníctvom odborného znaleckého posudku znalca z odboru klinickej psychológie detí. Znalec z odboru psychológia detí na základe dôkladného vyšetrenia oboch rodičov a predovšetkým dieťaťa uvedie svoj odborne podložený názor na to, či odporúča alebo neodporúča, aby bolo dieťa zverené do striedavej osobnej starostlivosti. Zároveň v znaleckom posudku uvedie, v čom vidí výhody a nevýhody takéhoto zverenia v tom-ktorom konkrétnom prípade. Pre zložitosť posúdenia najlepšieho záujmu dieťaťa sa tak najdôležitejším kritériom, na základe ktorého by súd mal rozhodnúť o zverení či nezverení dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti, je odborný znalecký posudok, v ktorom znalec zhodnotí predpoklady dieťaťa i oboch rodičov na zverenie dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti.

26. Dovolací súd po preskúmaní rozhodnutí súdov nižších inštancií konštatuje, že dovolacia námietka dovolateľky týkajúca sa prípustnosti a aj dôvodnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP je opodstatnená. Procesný postup súdov nižších inštancií, ktorým odmietli vykonať dovolateľkou navrhovaný dôkaz - znalecké dokazovanie, by mohol mať vplyv na posúdenie skutkového stavu veci z hľadiska tvrdenia dovolateľky. Nevykonanie navrhovaného dôkazu, ktorý by mohol mať vplyv na posúdenie skutkového stavu, ktorý z doteraz vykonaných dôkazov nemožno bezpečne ustáliť, možno kvalifikovať ako porušenie práva na spravodlivé súdne konanie v zmysle článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej „ústavy“) (pozri III. ÚS 332/09). V takomto prípade by prichádzalo do úvahy aj vyslovenie porušenia základného práva na rovnosť účastníkov v konaní podľa článku 47 ods. 3 ústavy, keďže nevykonanie účastníkom konania navrhovaného dôkazu by ho oproti druhému účastníkovi konania znevýhodňovalo. Bolo povinnosťou súdov vykonať potrebné dokazovanie na účely dôsledného posúdenia tvrdenia dovolateľky.

27. Z vyššie uvedených dôvodov dovolací súd v zmysle § 449 a § 450 CSP zrušil rozsudok Krajského súdu v Trenčíne z 18. júna 2019 sp. zn. 19CoP/18/2019 a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

28. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.